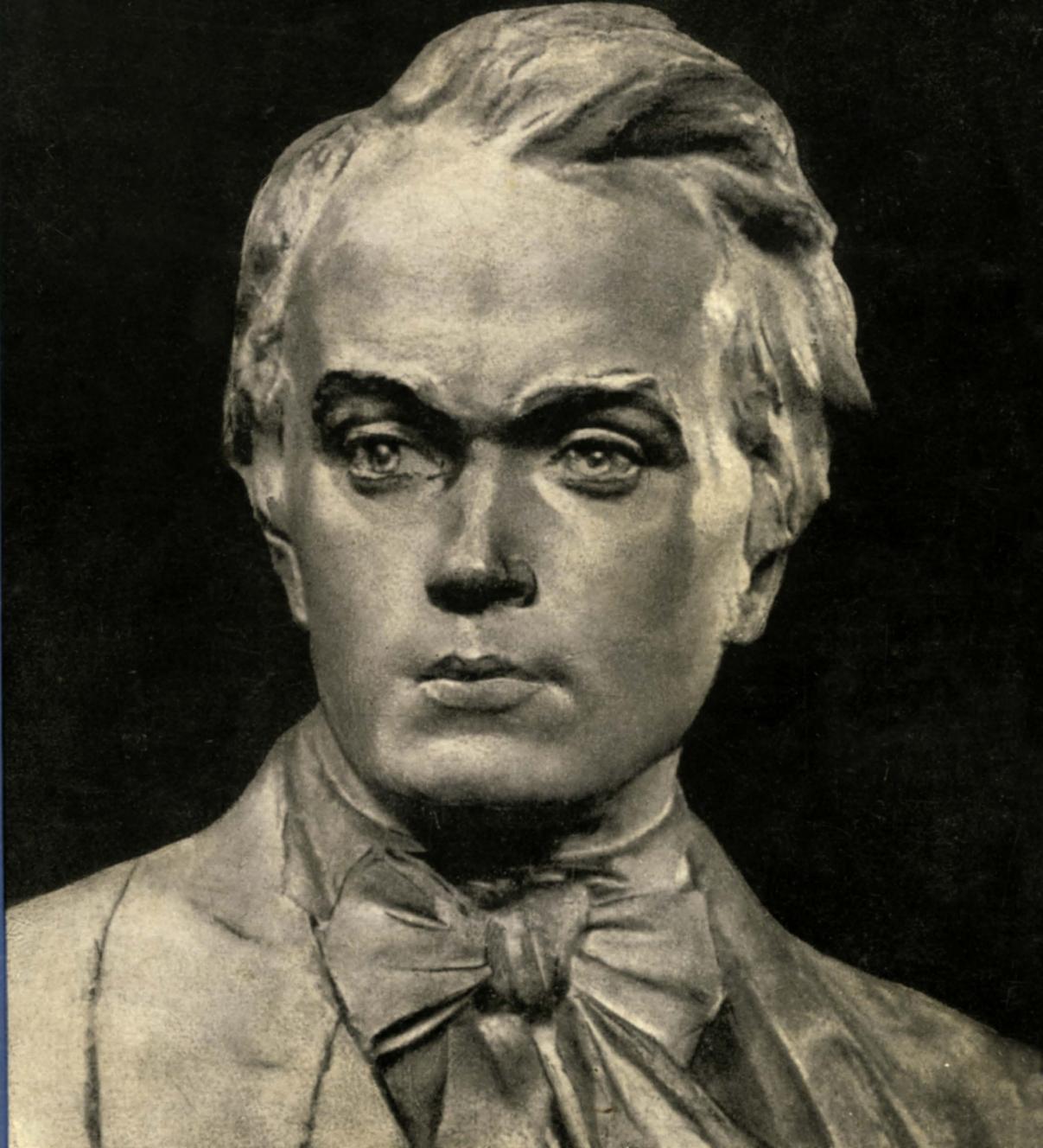

І. Гончар

**ХУДОЖНИКИ
РАДЯНСЬКОЇ
УКРАЇНИ**

«МИСТЕЦТВО»

КИЇВ — 1971

ІВАН

ГОНЧАР

Іван Макарович Гончар — український радянський скульптор, заслужений діяч мистецтв УРСР. Він народився 1911 року в селі Лип'янці Шполянського району на Київщині в селянській родині. Його дитячі роки пройшли в рідному селі, серед щедрої української природи, в оточенні простих людей.

Ще не знаючи грамоти, років п'яти-шести хлопчик «бавиться» глиною — ліпить, намагаючися відтворити навколишні предмети. Любов до малювання і ліплення привела підлітка Івана Гончара до Київської художньо-індустріальної профшколи (1927—1930), де він дістав професійну освіту. Життєві обставини склалися так, що І. М. Гончар одержав вищу освіту не за художнім фахом. Проте сильний потяг до мистецтва переважив усі перипетії долі, і він став скульптором.

Під час Великої Вітчизняної війни він був на фронті.

У повоєнні п'ятдесяті роки його талант розквітає на повну силу: митець створює багато чудових робіт, працюючи у всіх видах скульптури. Захоплення народною творчістю надихнуло його на систематичне збирання та дослідження творів українського народного мистецтва, внаслідок чого ним створено унікальний музей народної культури.

Невтомна праця на мистецькій ниві, активна участь у художньому та громадському житті ставлять Гончара в ряди передових українських скульпторів нашого часу.

ВСТУПНА СТАТТЯ ТА УПОРЯДКУВАННЯ Г. А. БОГДАНОВИЧ

Іван Макарович Гончар належить до тих митців, які, збагнувши духовну красу людини в найрізноманітніших проявах, щедро віддають її в своїй життєлюбній, щирій творчості. І вже в розквіті мистецького таланту, маючи значний запас життєвого пізнання, Гончар, художник великого патріотичного накипу, починає дбайливо збирати й популяризувати мистецькі витвори рідного народу. Народне мистецтво стає для скульптора дороговказом, що спрямовує всю його власну творчість. Життєвий шлях І. М. Гончара до визнання його мистецької майстерності не був легким. Свої перші навички в мистецтві — малюванні й ліпленні — малий селянський хлопчик здобував самотужки. Реальний навколишній світ був невичерпним джерелом для творчої уяви хлоп'яти. Його обдарованість виявляється в оздобленні писанок фантастичними візерунками, в нанесенні на білосніжне тло печі кольорового рослинного орнаменту, в наслідуванні чітких і простих форм улюбленої народної кераміки у власних численних глиняних статуетках. Так майже підсвідомо в малого Івася виникає й розвивається відчуття кольору та форми. Його скульптуру й малюнки можна було побачити на всіх шкільних та районних учнівських виставках. Бажання одержати художню освіту привело 16-річного Івана Гончара до Київської художньо-індустріальної профшколи (1927—1930). За три роки наполегливого навчання в досвідчених педагогів майбутній митець розширив свій культурний обрій, набув професійної навички в техніці рисунка, живопису та скульптури. Саме тут, на лекціях відомого українського художника-рисувальника К. М. Єлеви та керівника скульптурної майстерні В. В. Климова, І. Гончар пізнає і за своює принцип просторового мислення як одну з важливих передумов у роботі скульптора.

По закінченні профшколи Іван Гончар одержав диплом скульптора-декоратора.

У каталозі ювілейної виставки творів художників УРСР 1937 року ми вперше зустрічаємо ім'я І. М. Гончара, який експонував погруддя грузинського поета Шота Руставелі.

Віддаючися з захопленням улюбленому мистецтву, І. М. Гончар в період 30—40-х років вдосконалює свою професійну майстерність: багато ліпить з натури, робить численні зарисовки. Він домагається в своїх композиціях чіткості пластичних рішень, силуетної виразності («Матрос

з крейсера «Аврора», 1938; постать малого Тараса-водоноші, яку він виліпив до ювілейної шевченківської виставки 1939 року), починає працювати над кількома фігурними композиціями («Щорс і Боженко на підступах до Києва», 1940), веде пошуки засобів до цілковитого завершення художнього образу. В цей період помічається в творчості І. М. Гончара нахил до скульптурного портрета.

Поступово викристалізовувався творчий почерк митця.

Навальна жорстока війна 1941 року раптом порушила мирне життя радянських людей. Іван Макарович Гончар іде на фронт. Він — лейтенант зв'язку, командує взводом і вкупі з своїм батальйоном проходить тяжкими шляхами війни аж до Берліна.

Тривожна й напружена обстановка військових літ не зменшувала потягу митців до творчої праці. Все те, що було пов'язане з героїчною боротьбою народу за свою Батьківщину, стало актуальним завданням усіх видів і жанрів образотворчого мистецтва 40-х років. У цей час І. М. Гончар ліпив і рисував з натури кожної більш-менш спокійної хвилини. В альбомі його зарисовок, крім різних військових епізодів, бачимо багато портретних начерків бійців та командирів. Безліч глибоких людських трагедій того періоду, сильних переживань, найрізноманітніших емоцій значно розширили світосприймання митця, поглибили розуміння людських вдач, характерів, збагатили його як художника-психолога.

Мужність, готовність до самопожертви, душевну стійкість і віру в перемогу відчуває глядач у створених Іваном Макаровичем Гончаром образах бійців — «Гранатометник», 1945; «З поля бою» («Побратими»), 1946. У портретах військових (погруддя героїв Вітчизняної війни: Черкасова, 1945; Одинцова, 1945; І. О. Константинова, 1947, та Метельова, 1945—1947), у поколінному портреті І. Кожедуба (1945—1948) багатогранність характеристики кожного сприяє виявленню і типового в них.

Ліплення форми в цих портретах досить вільне, другорядні деталі тільки намічені, основна увага зосереджена на обличчі, все чіткіше проступає творчий почерк скульптора.

П'ятдесяті роки в творчості Івана Макаровича Гончара стають етапними. Він створює портрети великої мистецької вартості й утверджує себе як скульптора-портретиста, художника-психолога.

У руслі загального піднесення в образотворчому мистецтві того часу дуже великого значення набуває портретний жанр, і особливо в скульптурі. Українські митці досягають видатних успіхів у створенні скульптурного портрета. Значним явищем у мистецькому житті України стають портрети М. О. Озерного, 1949 (скульптор І. С. Зноба); О. С. Хобти, 1949; академіка Філатова, 1950—1952 (скульптор О. О. Ковальов); А. С. Водолаги, 1951 (скульптор О. П. Олійник), в яких митці зуміли при всій індивідуальній своєрідності створених ними образів правдиво показати духовну суть радянських трудівників.

Подією не меншого мистецького значення було створення І. М. Гончаром у цей період кращих його портретних робіт: погрудь письменників Олесь Гончара, 1949; Андрія Малишка, 1949; статуї молодого Тараса Шевченка, 1950, та портретного погруддя Максима Горького, 1951. І. М. Гончар синтезує й переконливо розкриває в своїх портретах духовну красу людини. Високий інтелект, романтично-емоційне піднесення, життєва активність, воля й гідність — це те спільне й основне, що характеризує сутність зображених людей.

Для творчої манери І. М. Гончара характерне м'яке ліплення з тонким моделюванням, яке збагачує форму світлотіньовими нюансами і створює враження її животрепетності. Свої портрети митець будує без показної патетики чи афектації. Природність у всьому: в позах, в одязі, виразах обличчя — надає образів композиційної стрункості й реалістичної переконливості. При пластичній розробці портрета скульптор інколи вводить у композицію ті не першорядні його елементи (як, наприклад, деталі одягу), якщо вони сприяють глибшому розкриттю образу.

Яскравість і образна глибина портретів кращих діячів науки та культури пояснюється не тільки самим хистом митця, але ще й тим, що Іван Макарович Гончар, будучи великим патріотом своєї Батьківщини, розуміє і шанує творчий запал носіїв вітчизняної культури, проявляє щирю любов і цікавість до сучасників, до представників свого народу.

У портретах Героїв Соціалістичної Праці — ланкової Н. С. Корсун, 1949; ланкової А. І. Завірюхи, 1949; колгоспників М. Т. Білокур, 1949; І. І. Бридька, 1957, — скульптор з великою художньою виразністю показує значимість, урочистість образів. Правда, в ті роки художник ще не завжди досягав пластичної єдності в портретах; так, наприклад, у портретах А. І. Завірюхи і меншою мірою в портреті Н. С. Корсун кілька другорядних деталей (прядки волосся, лінії загнутої хустки, колоски) мають декоративний характер і не збагачують образів. На перший план виступають риси, властиві всім героям праці взагалі, тобто риси узагальненого характеру. І в той же час передачею динаміки якогось швидкопливного, але характерного виразу обличчя портретованої людини, легкої міміки його рис, що свідчать про певні душевні зрушення, скульптор надає своїм портретним образам те неповторне індивідуальне, що вражає глядача своєю правдою й щирістю.

Великого творчого успіху досяг скульптор у портреті письменника Олесь Гончара (1949), в якому засобами пластики скульптор віддав фізичну міць і красу митця, що гармонійно єднається з його високим інтелектом. У портреті все: і композиція, і техніка виконання, і матеріал (білосніжний мармур) — сприяє створенню художнього образу. Широкий розворот плечей, що ніби вільно виростають з мармурової брили, легкий поворот голови вбік з пильним поглядом очей, зосереджений і злегка замислений вираз обличчя, і навіть вільно розкритий відлогий

комірець сорочки — всі ці художньо-композиційні засоби поглиблюють відчуття широкоосяжності духовного світу письменника.

Пластичної ясності й стриманості у відборі деталей домагається І. М. Гончар і в інших своїх портретах. Строго й чітко відтворює він індивідуальні портретні риси, акцентуючи світлотінню ті з них, які найповніше виявляють інтелектуальний зміст портретованого (бронзові погруддя В. М. Сосюри, 1947; А. С. Малишка, 1949; О. М. Горького, 1951; М. В. Лисенка, 1956; І. І. Бридька, 1957; Б. Р. Гмирі, 1960; гіпсові бюсти О. М. Лисенка, 1957, та ін.).

Вибір формальних засобів для створення пластичного портрета конкретної особи і її художнього образу у І. М. Гончара завжди продуманий і вмотивований. Так, бронзове погруддя Б. Р. Гмирі (1960) вирішене в глибоко індивідуальному плані, без широких узагальнень та типізації. Скульптор моделює обличчя відомого артиста вільно й легко, без особливо різких акцентів, весь образ він будує тонко і обережно, полегшуючи тим самим глядачеві шлях до розуміння психологічно складного й багатого світу вокаліста.

На початку 50-х років Іван Макарович починає працювати над образом Максима Горького (на замовлення Міністерства культури СРСР він виконує модель пам'ятника Буревіснику революції, за якою пізніше споруджується в Ялті пам'ятник). У 1951 році перші пошуки проекту пам'ятника увінчалися в бронзовому погрудді, сповненому високого емоційного звучання. Працюючи над портретом Горького, скульптор прагнув домогтися якомога більше життєвої й художньої правди як у загальному емоційно-психологічному ладі, так і в портретному відтворенні рис обличчя письменника. І слід сказати, що образ Горького Гончарові вдався. У портреті відчувається міцна, впевнена побудова скульптурної форми (це взагалі характерна риса творів Гончара), посилені світлотіньові контрасти, строго відібрані деталі одягу. Виразне, сповнене пафосу й натхнення обличчя Буревісника революції, — таким ми бачимо Максима Горького в пластичному відтворенні.

У кінці 50 — на поч. 60-х років творча манера І. М. Гончара помітно змінюється. Під великим впливом української народної творчості, позначеної плавністю й ритмічністю, майже пісенною ліричністю й задушевною щирістю (вишивки, килими, різьба по дереву, керамічні вироби, настінний розпис тощо), в скульптурі І. М. Гончара все частіше проступають ці ж риси народного мистецтва, які він свідомо прагне донести до глядача у такий спосіб, щоб не тільки зміст, а й форма відповідали національному характерові його творчості. Водночас він веде активні пошуки засобів виразу більшої експресії в композиції, максимальної активізації кожного її елемента. Нові прийоми значно сприяють розв'язанню поставлених І. М. Гончаром завдань. Вони дуже помітні і в його портретній скульптурі цих років. У цьому відношенні дуже цікавий портрет худож-

ника-мозаїста С. А. Кириченка (1962). Видно, що скульптор по-новому осмислює пластичну форму: більш широко й узагальнено, без роздільно-деталізації. Скульптор продумано відібрав характерні риси портретованого і моделював їх з суворою простотою. Цей портрет ніби перехідна ланка в опануванні митцем нового трактування форми. Пошуки нового приводять митця до дуже цікавих рішень. Так, портрет трактористки П. Кириченко (1963) має виразне монументальне звучання: в ньому митець ішов від індивідуального до загального не тільки в образному відтворенні, але і в суто пластичному. Акценти на основних рисах обличчя, значна узагальненість і монументалізація скульптурних форм, їхні чіткі переходи стають характерними ознаками портретів І. М. Гончара цього періоду (портрети К. В. Білокур, 1963; М. П. Старицького, 1965; М. П. Драгоманова, 1965, та ін.).

Ще в портреті правнучки Т. Г. Шевченка трактористки П. Кириченко скульптор підпорядковує окремі деталі композиційної побудови плавному ритму, він розвиває цей напрям у своїх подальших портретних, і особливо в декоративних роботах. У деяких портретах (М. П. Старицького, 1965; М. П. Драгоманова, 1965) з'являються елементи стилізації форми та декоративності. Проте нові прийоми в роботі не стають для І. Гончара самоціллю, в них він вбачає лише засіб для глибшого розкриття художнього образу.

У багатому портретному доробку І. М. Гончара в періоді його творчої зрілості (1950—1960-і роки) ми знаходимо також дуже цікаві портретні етюди. Чудовий етюд «Дід-пасічник» (1965, теракота) виразністю й характерністю не поступається перед деякими іншими цілком викінченими скульптурними портретами.

Як велична пісня, проходить Шевченкіана крізь усю творчість Гончара — бентежлива й трепетна. Скульптор зумів по-новому «прочитати» дорогий серцю кожного образ народного поета.

Першою роботою І. Гончара, присвяченою Шевченку, була бронзова композиція «Тарас-водоноша» («Шевченко у дяка в науці», 1939). Темою свого твору скульптор вибирає один з багатьох гірких моментів дитинства майбутнього геніального народного співця — поневіряння хлопчини в дяка. Композиція скульптури побудована на співставленні великої фізичної напруги тендітного дитячого тіла й вольової витримки малого хлопчика в ім'я науки. Деяка оповідність у сюжетному рішенні не зменшує сили виразності твору в цілому. Образною пластичною мовою художник показав, як гартувався характер малого Тараса на тернистім шляху життя («Тарас-водоноша» з успіхом експонувався на виставці, присвяченій 125-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка, а тепер прикрашає Київський державний музей Т. Г. Шевченка).

Іван Макарович Гончар порушує усталений в мистецтві канонізм зображувати Шевченка вже за останніх років життя — із сформованим світо-

глядом, мудрістю життєвого пізнання, з досвідом стійкого революційного трибуна — і в одному з портретів шевченківського циклу показує нам поета молодим, на стадії духовного й політичного становлення. Маємо на увазі мармуровий фігурний портрет Т. Г. Шевченка періоду 1843—1845-х років, тобто найщасливішої пори його життя. Скульптор по-новому свіжо, переконливо й схвильовано відтворив багатогранний, духовно багатий світ молодого Тараса Шевченка. В природному єднанні виявляє митець красу фізичну й духовну, внутрішню чистоту й ліричність поета-художника. У портреті вгадуються велика волява стійкість поета, його здатність не тільки до філософського мислення, але й до завзятої ідейної боротьби.

У творі «Молодий Тарас Шевченко» скульптор досяг повної пластичної єдності композиції. Статуя виконана із строгою продуманістю пози, жесту, виразу обличчя, відбору деталей. Реалістично potrаховані форми модельовані тонко й м'яко. Композиційна стрункість, художня й життєва правдивість, поетичність і емоційність образу заповнює глядача. Твір знаменував нове творче досягнення І. М. Гончара і вважається одним з кращих відтворень образу поета у вітчизняній Шевченкіані. Він посідає почесне місце в експозиції Третьяковської галереї.

Під час роботи над постаттю молодого Шевченка І. М. Гончар виконує і мармурове погруддя поета (1950) в період його повернення з заслання. В цьому портреті бачимо логічне продовження розвитку образу Шевченка. В ньому вже зникають риси романтичної мрійливості та щирого довір'я молодості, зате з'являються нові, притаманні людям, що йдуть тернистим шляхом революційної боротьби: гнів, обурення ціхують кожну рисочку натхненного поетового обличчя. Цим погруддям І. М. Гончар продовжує кращі портретні традиції української Шевченкіани.

У подальших роботах скульптор ще неодноразово звертається до улюбленого образу. Так, у 1960 році він виконує погруддя «Шевченко-художник» та двофігурну композицію «Шевченко з сестрою»; в 1963—1964-х роках він створює ще кілька погрудних портретів та варіант постаті Шевченка, встановлений у Яготині.

Уже багато літ працює І. М. Гончар над образом Леніна. З початку 60-х років і до наших днів скульптор створив близько 15 погрудних і статуарних портретів Володимира Ілліча. Ленін — вождь. Це те основне, що хоче розкрити Гончар у своїх роботах. Найповніше вдалося скульпторові втілити свій задум, своє розуміння образу в бронзовому погрудді В. І. Леніна (1953). У всіх своїх роботах митець прагне до багатопланового розкриття образу. Стійким партійним керманічем, мислителем, високогуманною людиною з глибоким емоційним складом — таким відтворює художник образ Володимира Ілліча в своїх портретах і шукає з кожною роботою нових пластичних засобів ще більшої виразності. Художньо-образною мовою розповідає Іван Макарович про визвольну

боротьбу, що століттями точилася на Україні. В статуарних і погрудних, настільного типу, станкових і монументальних портретах народних героїв — Максима Кривоноса (1952), Івана Гонти (1960, 1966); Устима Кармелюка (1964), Івана Сірка (1963), Максима Залізняка (1966), Северина Наливайка (1967) та багатьох ін. — звучить спільний ідейний підтекст: героїзм волелюбного українського народу в його визвольній боротьбі. Скульптор обирає для художнього відтворення такі моменти з життя героїв, у яких виявляється емоційність характерів, витримка, душевний гарт і стійкість.

Жанрові композиції посідають далеко не перше за кількістю місце в творчому доробку І. М. Гончара, але вони являють значний інтерес. Глибокий реалізм, правда життя, втілення звичайних людських переживань у чітку й виразну художню форму, зрозумілу кожному, — це те основне, що властиве жанровій скульптурі митця. Герої його жанрових композицій — прості трудові радянські люди, що нас щоденно оточують, люди, які за певних обставин можуть піднятися до вершин героїчних звершень. В одній з своїх ранніх робіт «Любов» (1954) автор надзвичайно щиро і з сердечним теплом відображає життєву сцену — освідчення в коханні. Скульптор знаходить просте, але цікаве розв'язання двофігурної композиції, будуючи взаємозв'язок постатей не тільки смислово, але й пластично.

Пафос трудової героїки кращих представників нашого молодого покоління добре показаний скульптором у його жанрово-портретній композиції «На ціліні» («Комсомолец», 1958). Постаць юнака виліплена живими мазками, наснажена вся силою, енергією та молодечим запалом. У жанровій, як і в портретній, пластичі І. М. Гончар виявляє себе спостережливим митцем, який уміє побачити в людині і художньо втілити в матеріалі все те щире й глибоке, що криється в потайниках її душі, в її психологічному світі.

Велика любов митця до української народної творчості, до її виразного колоритного та композиційного лірично-пісенного ладу знаходить свій вияв у його роботах декоративного характеру 50-х років. І. М. Гончар здебільшого освітує трудову діяльність людини, інколи символізуючи її («Ланкова», 1946; «Урожай», 1956; «Постаць шахтаря», 1954, тощо). Пізніше, в 60-х роках, основною темою декоративних статуеток (настільного чи станкового типу) стають прояви душевних переживань та емоцій людини. Художніми персонажами цих творів виступають герої старовинних українських пісень, шевченківської поезії, нашої історичної минувшини, а то й просто народні типажі («Рідний край», 1960; «На рідних колгоспних ланах», 1960; «Кобзар», 1962; «Устим Кармелюк», 1964; «Перед виступом», 1965, тощо).

Ці твори приваблюють зір глядача ритмічним ладом композиції, мелодійною плавністю об'ємних форм і лаконічною простотою. У них тра-

диційні особливості живого, безпосереднього українського народного мистецтва творчо переплавляються в художній уяві скульптора, набувають суголосних сучасності форм і змісту, що й надає творам І. М. Гончара відчуття органічного зв'язку з життям.

Широкий діапазон творчих можливостей І. М. Гончара дозволяє йому з успіхом творити і в усіх різновидностях монументальної скульптури. Для образного строю монументальних творів Гончара характерна велика життєва правдивість та відсутність псевдопафосу. Як і в портреті, скульптор будує образ на внутрішній художній змістовності та емоційності зображеного персонажа. Він приділяє багато уваги пластичному виразу композиції, шукаючи довершеності у виявленні ідейного задуму.

Один з перших пам'ятників І. М. Гончара — пам'ятник на честь возз'єднання України з Росією, встановлений 1954 року на шосе поблизу Переяслава-Хмельницького. Правильної призматичної форми полірована гранітна брила оздоблена великим бронзовим горельєфом (1953) із зображенням урочистого моменту оголошення перед народом складеної угоди. Багатоплановий рельєф має деякі ознаки графічності й композиційного перевантаження, але для нас він цікавий не тільки як мистецький твір, а й тим, що це одна з перших спроб в українській радянській скульптурі створити композиційний рельєф.

Образною значимістю та життєвістю при дуже простій, але глибоко продуманій композиції привертає увагу пам'ятник Максиму Горькому в Ялті (1952—1954). Життєво переконливий образ письменника періоду 900-х років створив митець ще у бронзовому погрудді 1951 року. Статуарне зображення мало не тільки зберегти, але й збагатити створений раніше портретний образ. В статуй пам'ятника скульптор передає психологічне й інтелектуальне багатство письменника не тільки рисами й виразом обличчя, але й кожною складовою частиною всієї композиції. Образ побудований на зіставленні великої внутрішньої емоційно-романтичної піднесеності з зовнішнім спокоєм, який виявляється у вільній і в той же час стриманій поставі фігури Горького. Пластичні, досить плавно модельовані форми статуї ясні і чіткі.

Пам'ятник Горькому в Ялті був значним досягненням І. М. Гончара в галузі монументальної скульптури; цей твір можна віднести до кращих монументальних зображень письменника.

У монументальних, як і в жанрових творах І. М. Гончара 60-х років настають помітні зміни: пластичне трактування композицій набуває більшої експресивності, поглиблюються акценти на основному.

Фігурний пам'ятник Григорієві Сковороді в Переяславі-Хмельницькому (1963), пам'ятники-погруддя Катерині Білокур (1963), Максимові Залізнику в с. Ведмедівці поблизу Умані (1966), проект пам'ятника Северинові Наливайку для с. Солониці під Лубнами (1967), Гонті й Залізнику (двопостатеві кінні групи для Умані, 1968) виконані в новій манері.

У цьому відношенні дуже цікава модель майбутнього пам'ятника Северинові Наливайку, виконана в розмірі настільної скульптури. Заклик до національно-визвольної боротьби цілком природно асоціюється з великою експресією й динамікою, якими і насичена композиція. Легкість руху, нестримне поривання, підсилене ритмом плавних ліній, вгадується в кожній деталі скульптури. Компонування твору забезпечує його виразність при будь-якій точці огляду.

У монументальних роботах цього періоду наголошується на пластичній ритмічності форми, яка трактується більш узагальнено, у них майже відсутні другорядні деталі або ж подані легким натяком, моделювання набуває деякої підкресленості при переходах однієї форми в другу. Композиції насичені великою експресією. Але основне, визначальне для Гончара-скульптора, лишається незмінним — життєва правда образів і їхня майже пісенна ліричність.

Діяльність Івана Макаровича Гончара не обмежується власне творчістю скульптора. Багато сил і часу він приділяє ще одній улюбленій справі, справі, що здобула громадського розголосу, — це збирання, наукове дослідження та популяризація творів народного генія, яких з кожним роком у його музеї стає все більше й більше.

Думка про збирання та популяризацію унікальних творів народних майстрів України зародилася ще під час Великої Вітчизняної війни, тоді, коли ворожі полчища нищили та грабували все на своєму шляху. Безліч разів зупинявся погляд воїна-художника на понівечених, розбитих, поламаних, роздертих залишках народних витворів, у яких він бачив щирий і безпосередній вияв народного світосприймання, поетичну душу українського народу, художнє осмислення ним навколишньої дійсності. Та й справді, за широчінню діапазону і глибиною втілених почуттів українське народне мистецтво, мабуть, найбагатше у світі.

«Відновити і зберегти молодшому і прийдешнім поколінням цих незаперечних свідків розвитку і поступу народного мистецтва — одного з першоджерел національної культури» — така думка формувалася в свідомості І. М. Гончара і не залишала його. І він почав збирати неоціненні скарби народні, густо заселяючи ними кілька невеличких кімнат при своїй майстерні, збудованій 1959 року. З великою любов'ю поповнює І. М. Гончар домашній музей зразками всіх видів народної творчості. Загальна кількість експонатів вже тепер перевищує 3 тисячі. Музей І. М. Гончара переріс рамки аматорського музею і набув чималого науково-пізнавального значення. У колекціях музею є речі ще з часів Київської Русі (енколпіони, ікони-складні тощо), є предмети XVI—XVIII ст. Яскраво репрезентоване і сучасне народне мистецтво.

Багатоколірну палітру українського народного мистецтва можна вивчити по численних зразках живопису (наприклад, народна картина, яка представлена в колекції І. М. Гончара цікавими композиціями «Козака

Мамая» та ін.), по старовинних іконах, писанках, тканинах, вишивках, кераміці тощо. Розвиток українського орнаменту можна дослідити на декорованих рушниках, килимах, на багатющій колекції барвистого народного вбрання з різних областей України, на гончарних виробах, різьбі по дереву тощо.

Зразки художніх металевих виробів, ювелірної справи, виробів з дерева, порцеляни дають теж щедрий матеріал для дослідження української народної творчості.

Своїм багатством, різноманітністю експонатів та унікальністю музею народного мистецтва І. М. Гончара посідає помітне місце серед інших скарбниць народної творчості України. Вкладаючи великі кошти на придбання творів народних митців, віддаючи улюбленій справі багато часу, І. М. Гончар ставить своїм завданням на науковій основі вивчити, широко популяризувати і наслідувати у власній художній творчості найкращі традиції нашого народного мистецтва.

Двері його музею та бібліотеки завжди гостинно відчинені для бажаючих познайомитися з творами українського народного мистецтва; сам господар — найкращий екскурсовод по своєму музею. Його пояснення — то цікаві лекції не тільки знавця й ревнивого шанувальника мистецької старовини, але й митця, який тонко відчуває й досконало розуміється на художньому змісті предмета.

Невтомний збирач народної художньої спадщини, Іван Макарович Гончар вносить свій цінний вклад у справу дослідження скарбів безіменних та відомих народних майстрів нашої минувшини, дає змогу нашому сучасникові зрозуміти й оцінити всю велич та красу цього одвічного життєтвердного джерела — народної творчості.

Широка за діалогом творчість І. М. Гончара вабить своїм неупередженим сприйняттям і осмисленням навколишньої дійсності, високохудожньою формою, живою пластикою, лаконічністю й щирою ясністю.

Такі твори І. М. Гончара, як «Молодий Тарас Шевченко» (1950), постать М. Горького для пам'ятника в Ялті (1952), портретні погруддя Олесь Гончара (1949) та Андрія Малишка (1949), входять складником до «золотого фонду» української радянської скульптури.

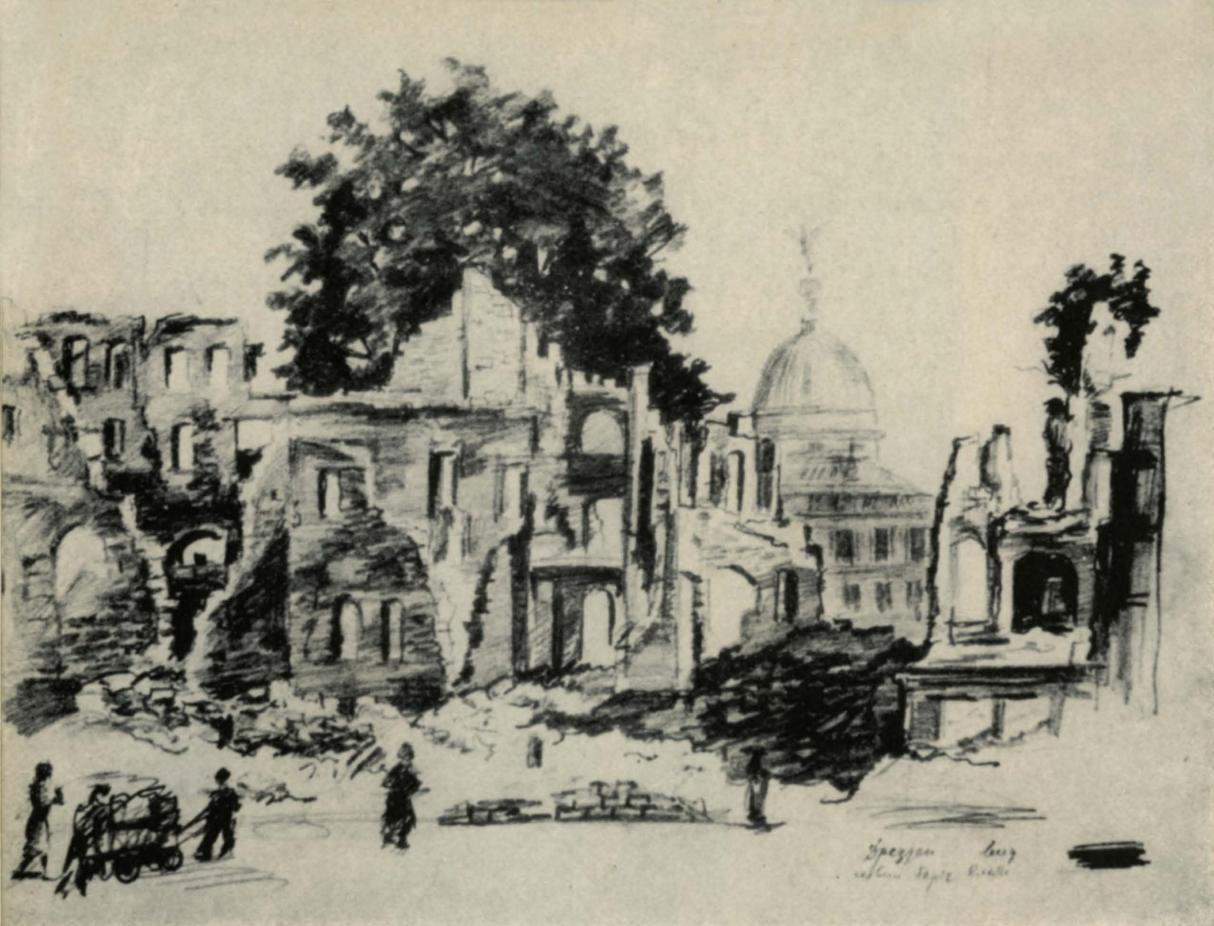
Ім'я цього митця пов'язане з історією розвитку українського пластичного мистецтва. У творчому зростанні І. М. Гончар завжди йде в річищі тенденцій, характерних не лише для української, а й для всієї радянської скульптури взагалі. Велику роль у творчості скульптора відіграє глибоке захоплення українським народним мистецтвом.

У доробку І. М. Гончара відчувається органічний зв'язок з рідним народом, з нашою радянською сучасністю. В зрілому розквіті своїх творчих сил скульптор активно працює, шукаючи нових зображальних засобів, щоб ними якомога глибше віддати високу духовну красу людини.

Гонимых

1. ТАРАС-ВОДОНОША.

2. ДРЕЗДЕН, ЛІВИЙ БЕРЕГ ЕЛЬБИ.

3. ОДНА З ВУЛИЦЬ БЕРЛІНА.

4. ГЕРОЙ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ ОДИНЦОВ.

5. ГЕРОЙ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ ЧЕРКАСОВ.

6. ГЕРОЙ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ ЛАНКОВА Н. С. КОРСУН.

7. ЛАУРЕАТ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ ПИСЬМЕННИК ОЛЕСЬ ГОНЧАР.

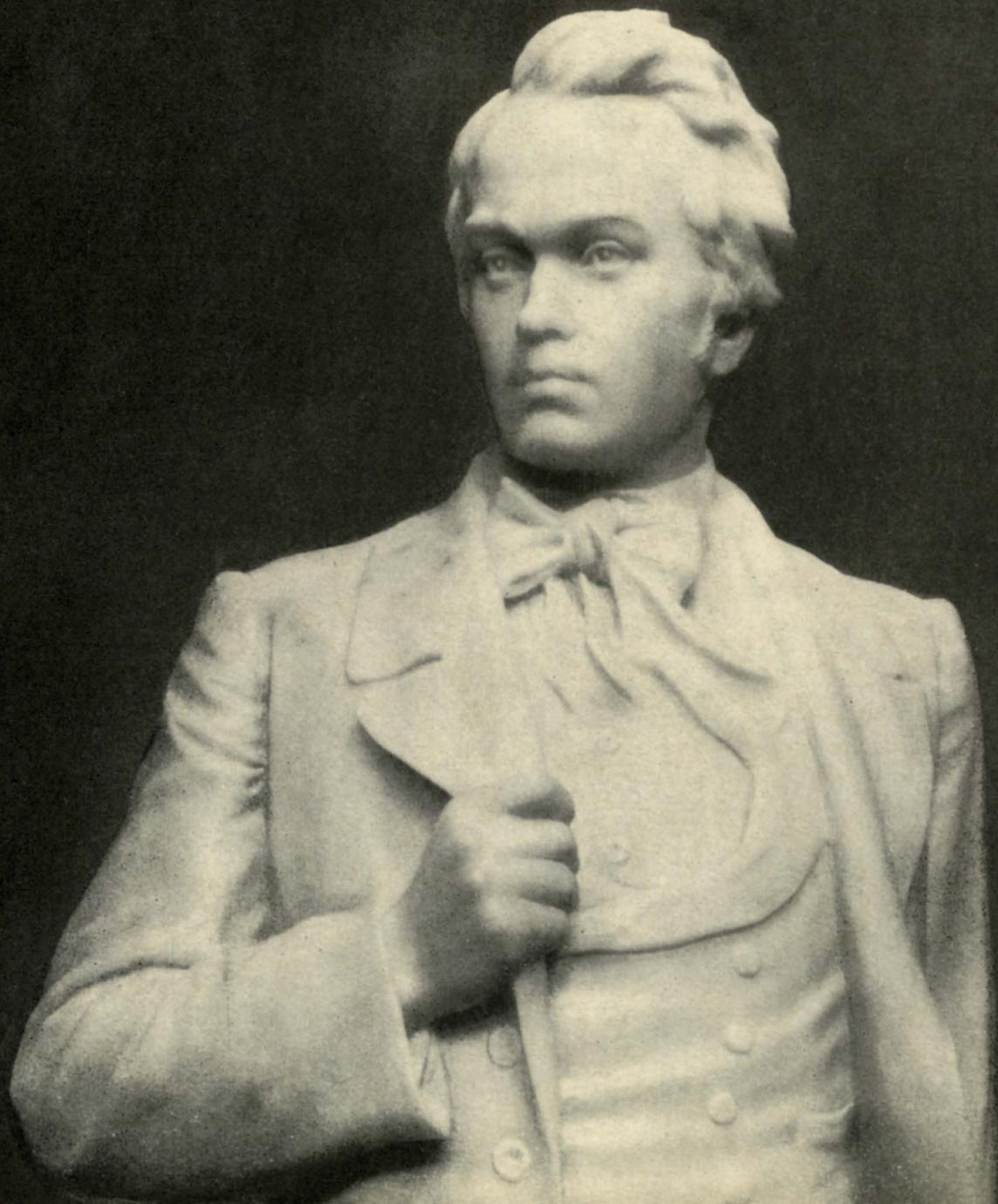
8. ЛАУРЕАТ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ ПОЕТ ВОЛОДИМИР СОСЮРА.

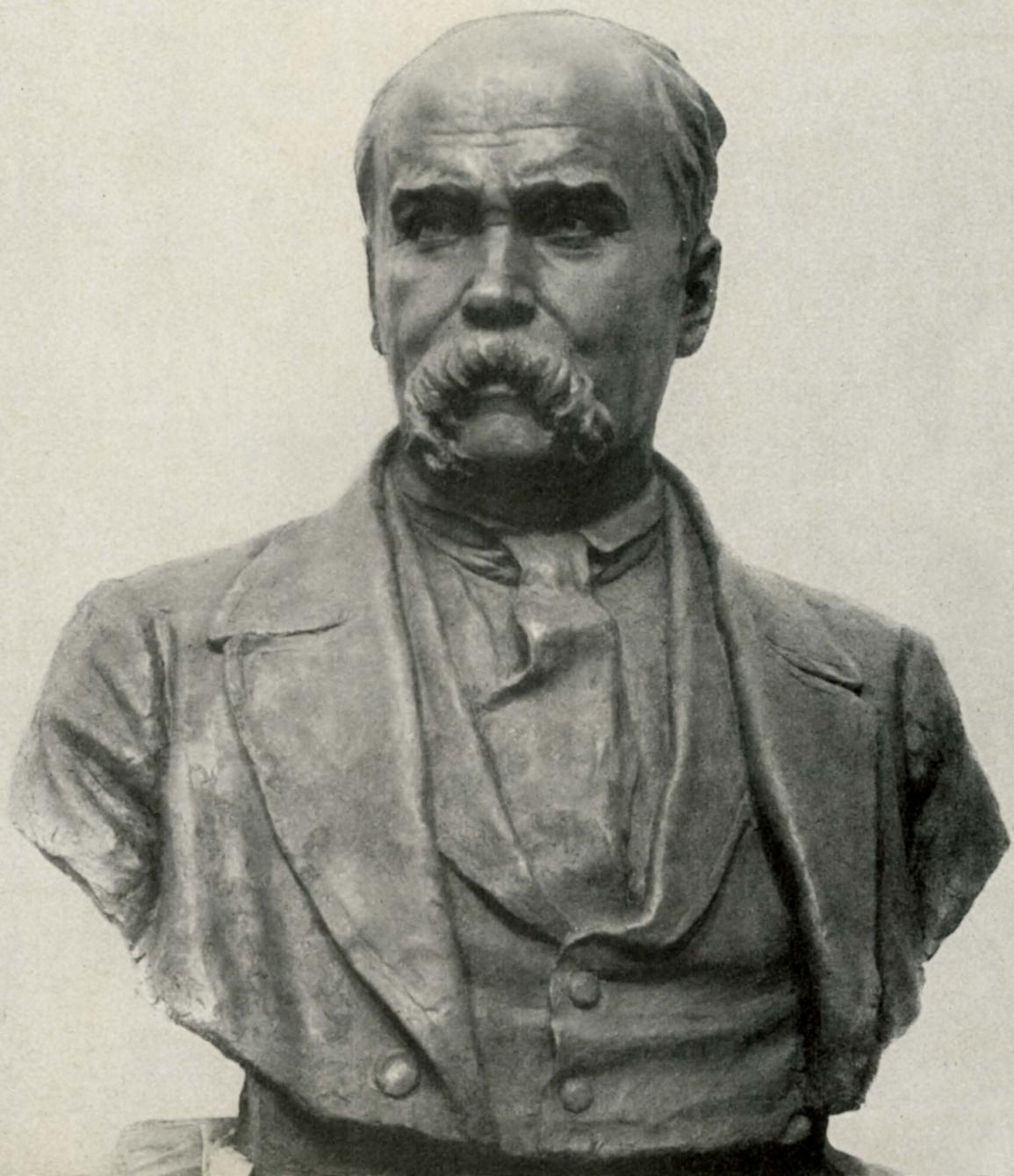
9. ЛАУРЕАТ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ ПОЕТ АНДРІЙ МАЛИШКО.

10. МОЛОДИЙ ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

11. МОЛОДИЙ ТАРАС ШЕВЧЕНКО.
ФРАГМЕНТ.

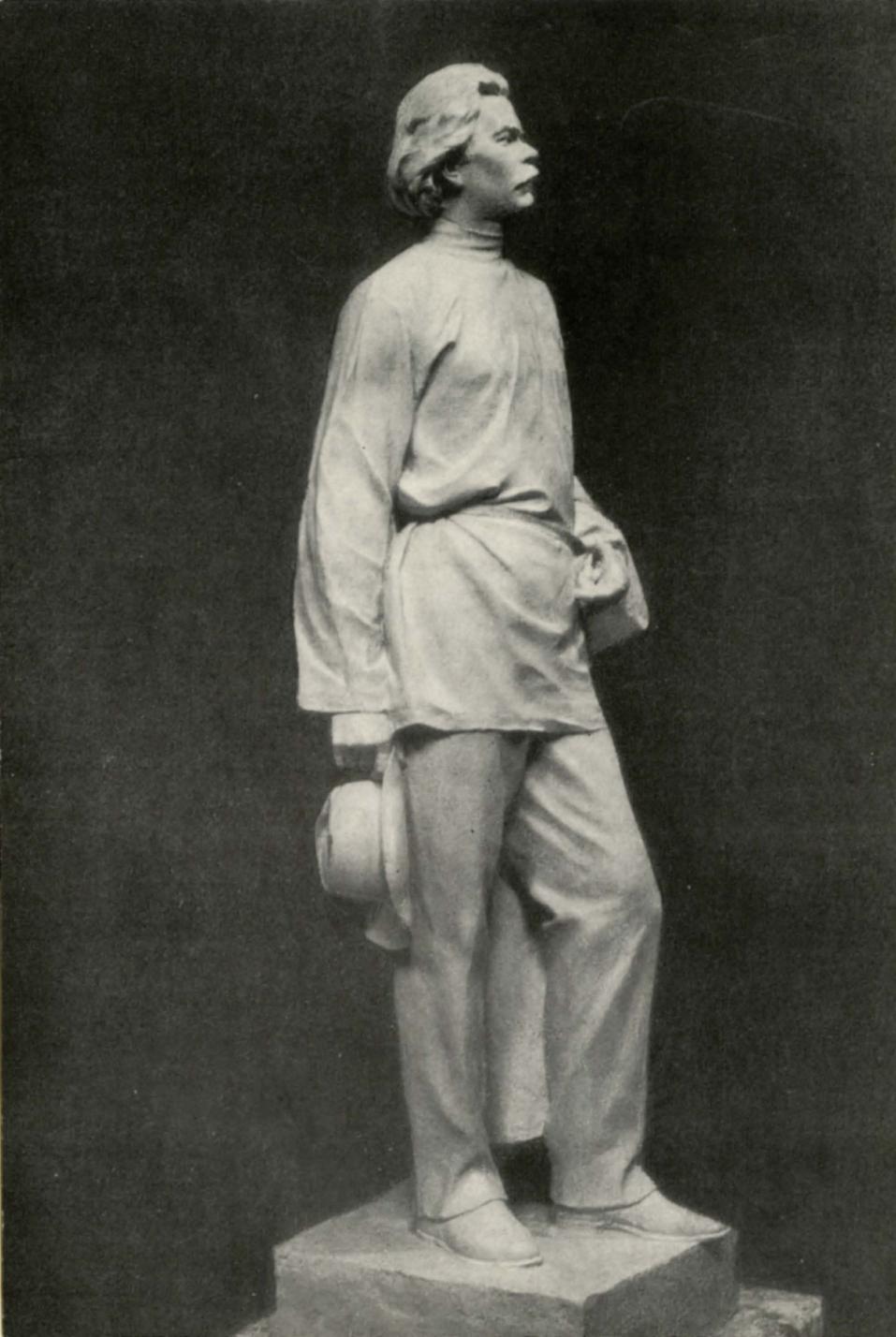

12. ТАРАС ШЕВЧЕНКО
КІНЦЯ 1860-Х РОКІВ.

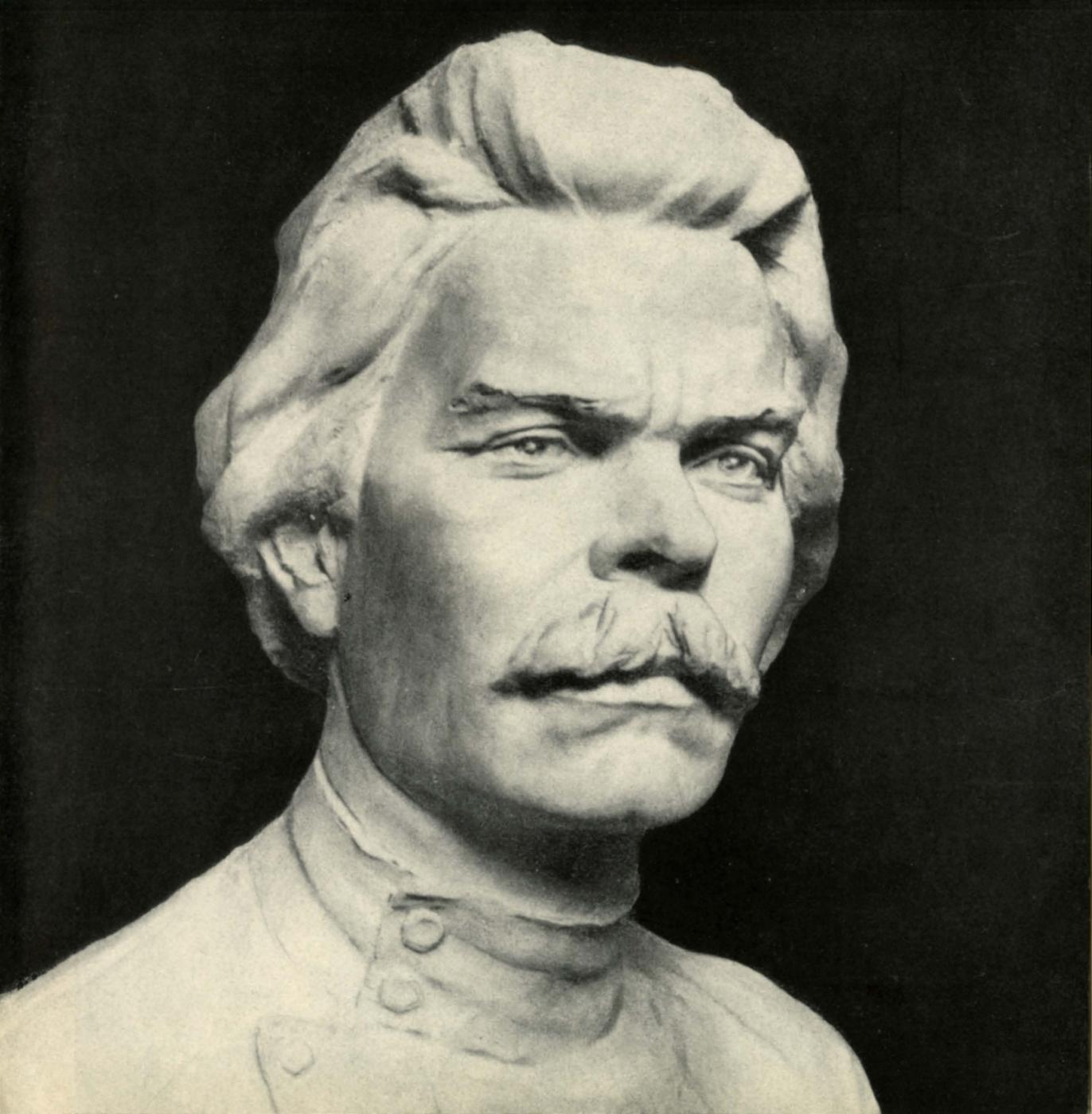
13. ПОСТАТЬ МАКСИМА
КРИВОНОСА, ФРАГМЕНТ.

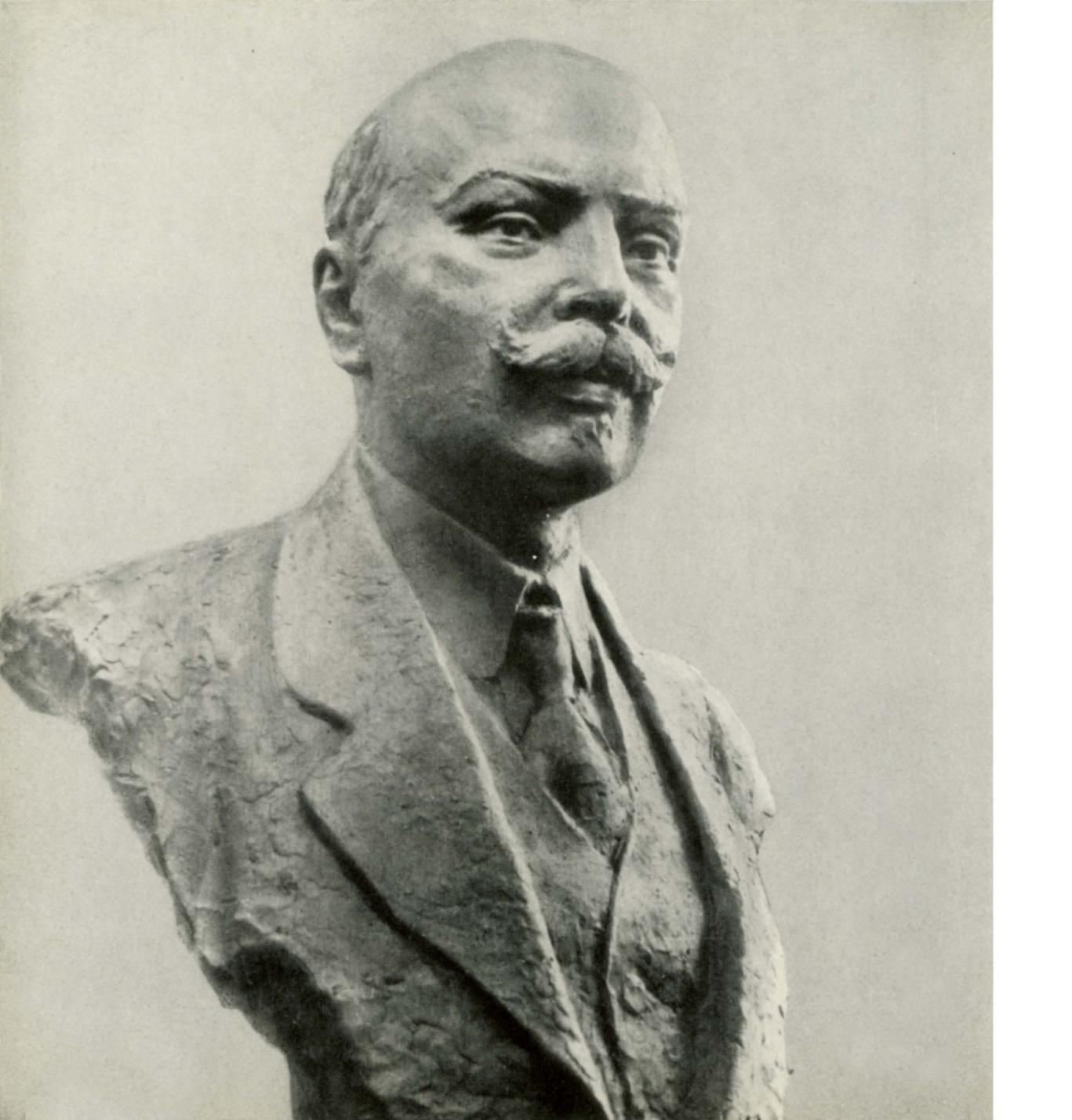

14. ПОСТАТЬ МАКСИМА ГОРЬКОГО,

15. ПОСТАТЬ МАКСИМА ГОРЬКОГО,
ФРАГМЕНТ,

16. МИХАЙЛО КОЦЮБИНСЬКИЙ.

17. ПАМ'ЯТНИК МАКСИМОВІ ГОРЬКОМУ
В ЯЛТІ.

18. ЗАГАЛЬНИЙ ВИГЛЯД МОНУМЕНТА НА ЧЕШЬ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ
З РОСІЄЮ, ВСТАНОВЛЕНОГО НА ПЕРЕЯСЛАВСЬКОМУ ШОСЕ.

19. ГОРЕЛЬЕФ «ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА» З МОНУМЕНТА НА ЧЕШЬ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ.

20. ЛЕСЯ УКРАЇНКА З КВІТАМИ.

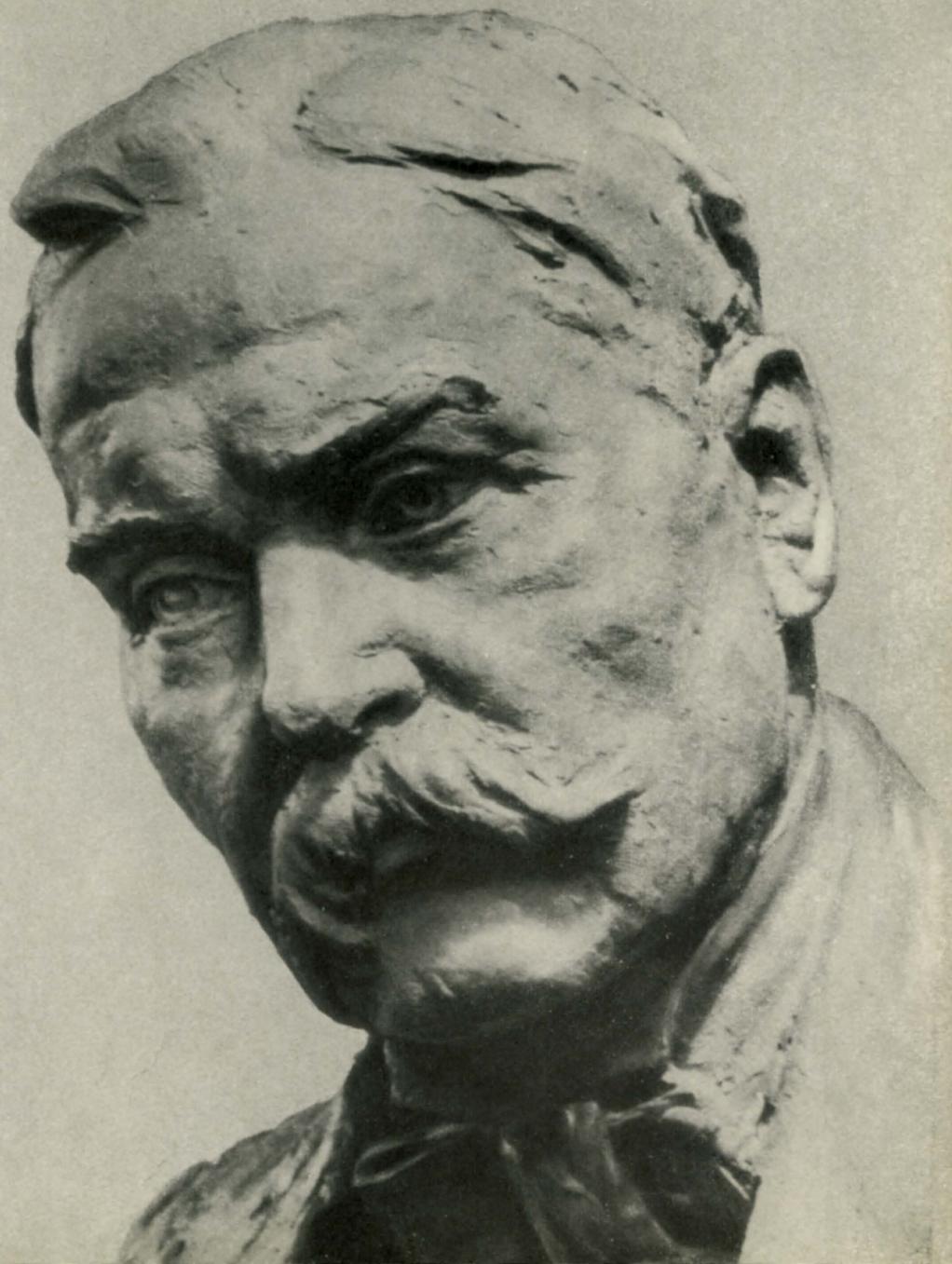
21. НА ЦІЛИНІ (КОМСОМОЛЕЦЬ).

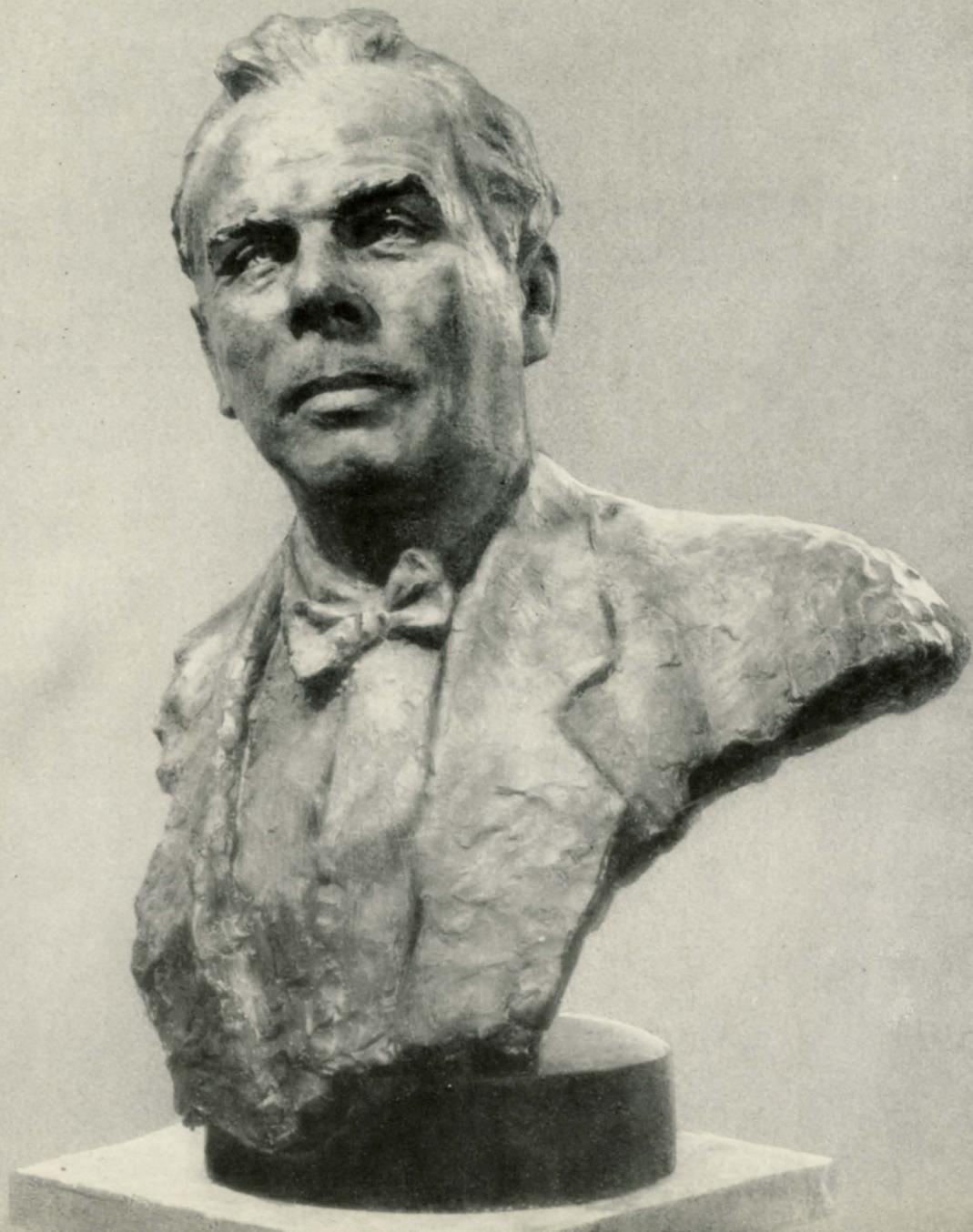

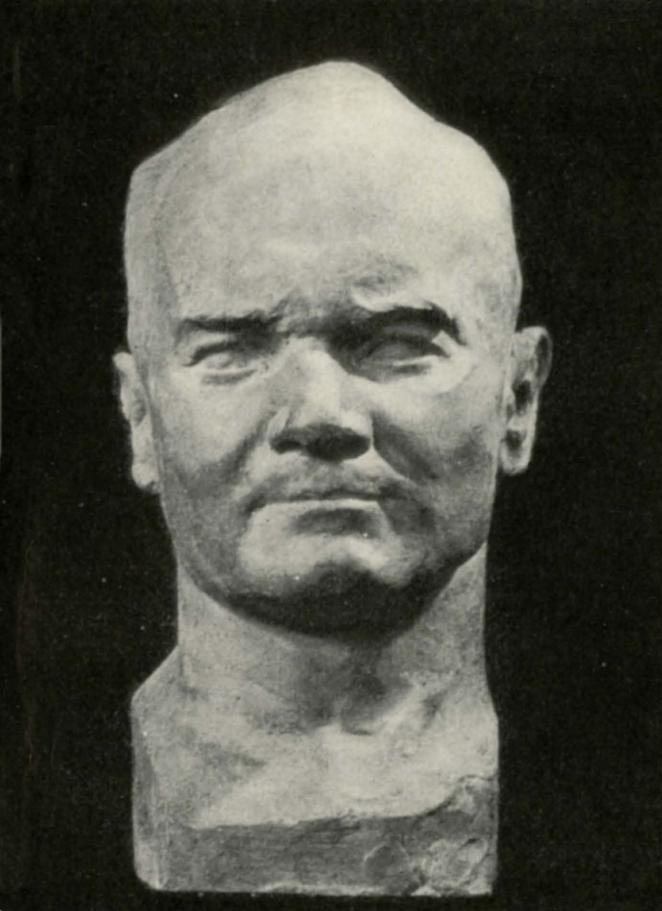

22. М. В. ЛИСЕНКО.

23. М. В. ЛИСЕНКО. ФРАГМЕНТ.

24. НАРОДНИЙ АРТИСТ СРСР Б. Р. ГМИРЯ.

25. ХУДОЖНИК-МОЗАЇСТ, ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ
МИСТЕЦТВ С. А. КИРИЧЕНКО.

26. КАТЕРИНА БІЛОКУР. ПОГРУДДЯ ДО ПАМ'ЯТНИКА.

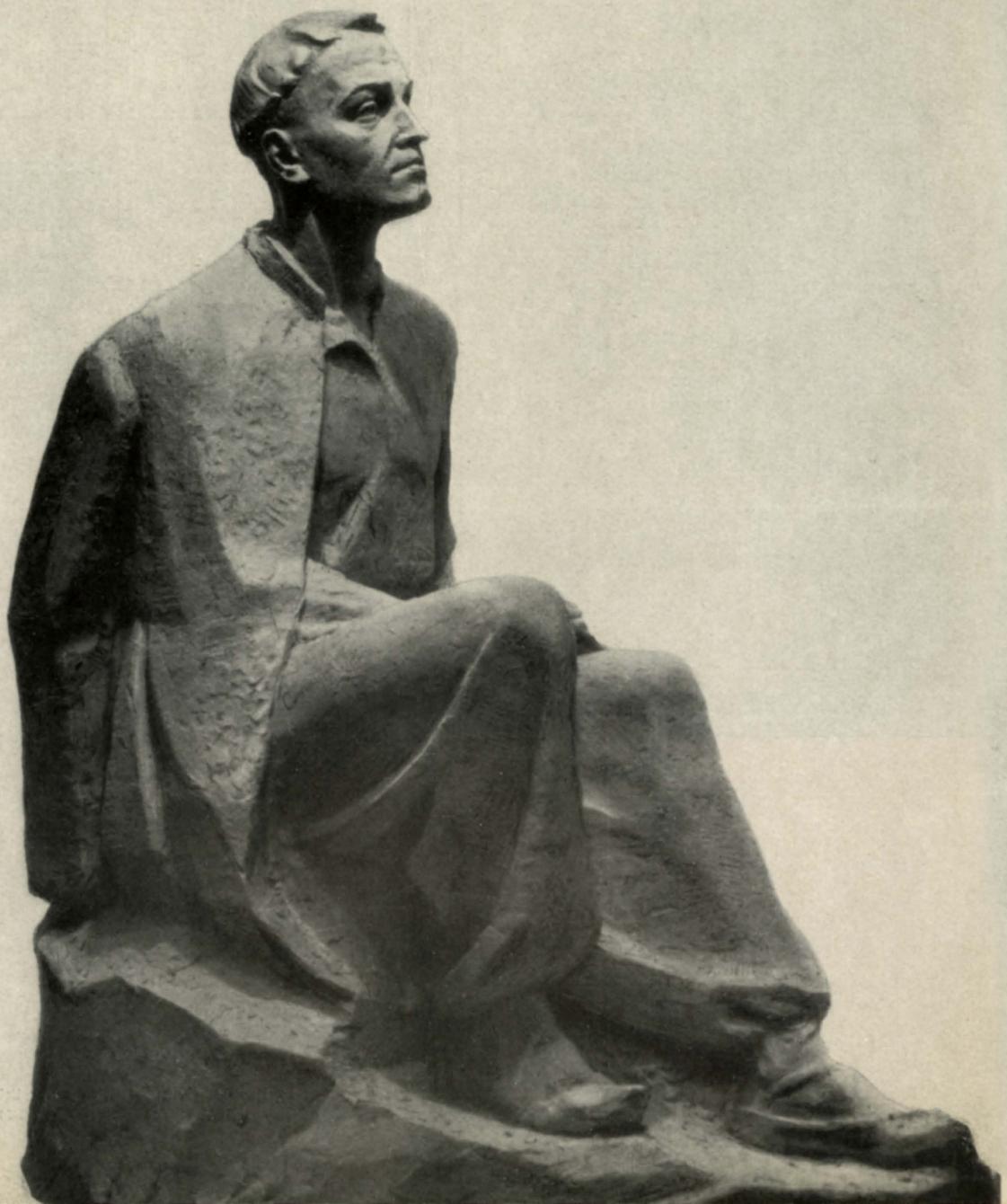

27. РІДНИЙ КРАЙ.

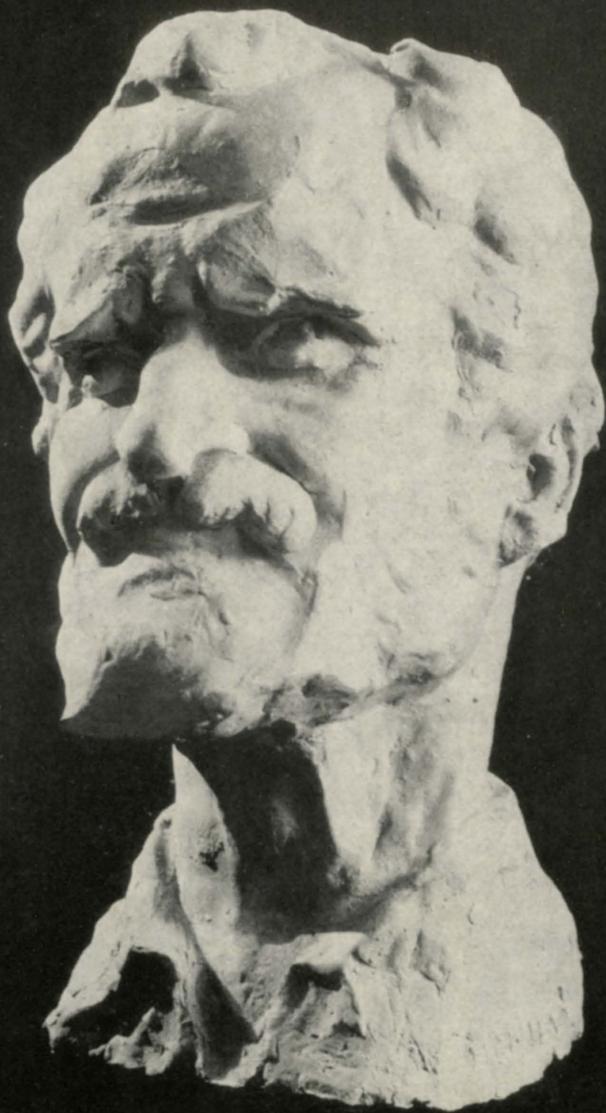
28. ЖІНОЧИЙ ПОРТРЕТ. ЕТЮД.

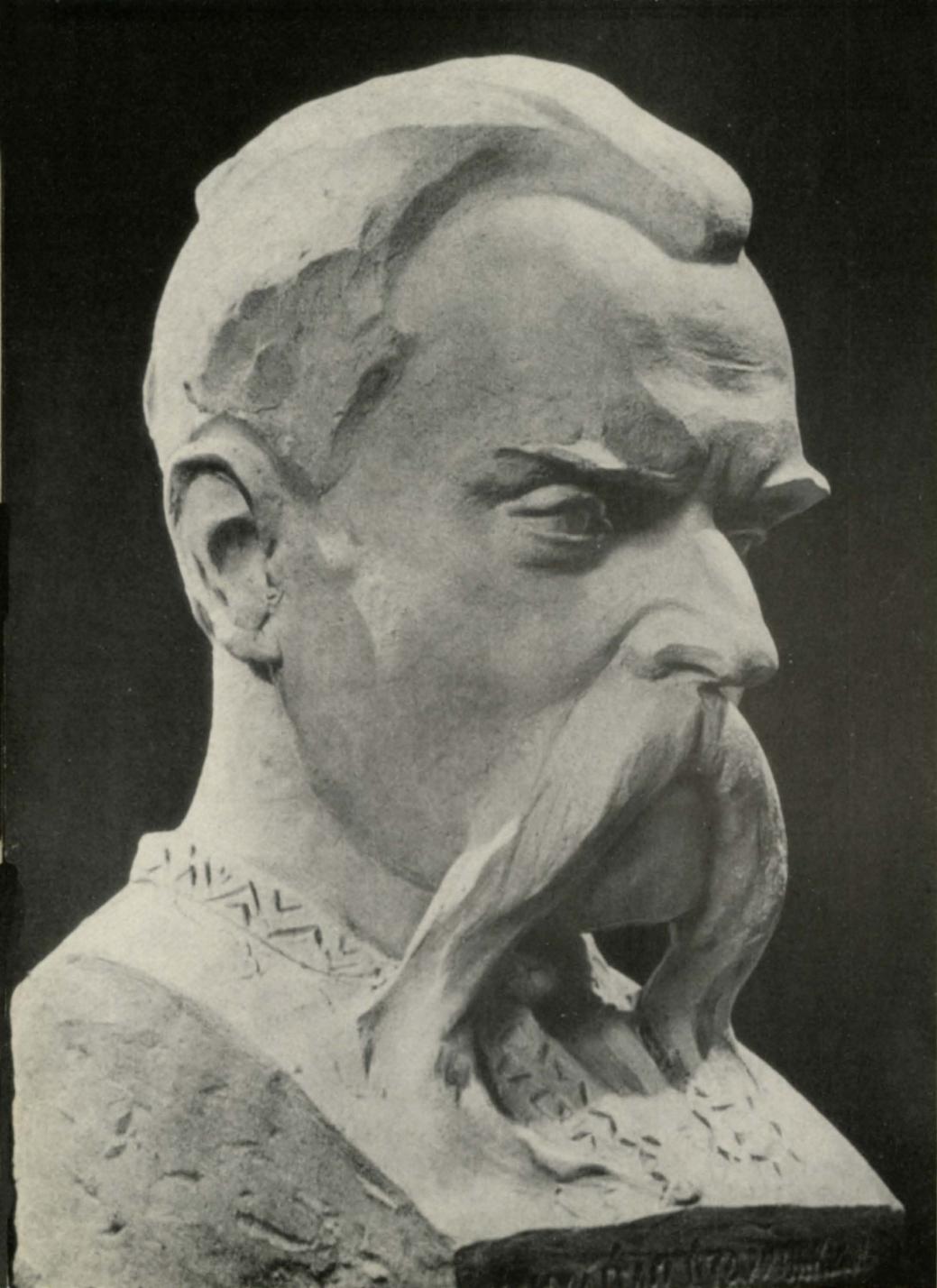
29. ПЕРША ТРАКТОРИСТКА СЕЛА ШЕВЧЕНКОВЕ,
ПРАВНУЧКА Т. Г. ШЕВЧЕНКА П. КИРИЧЕНКО.

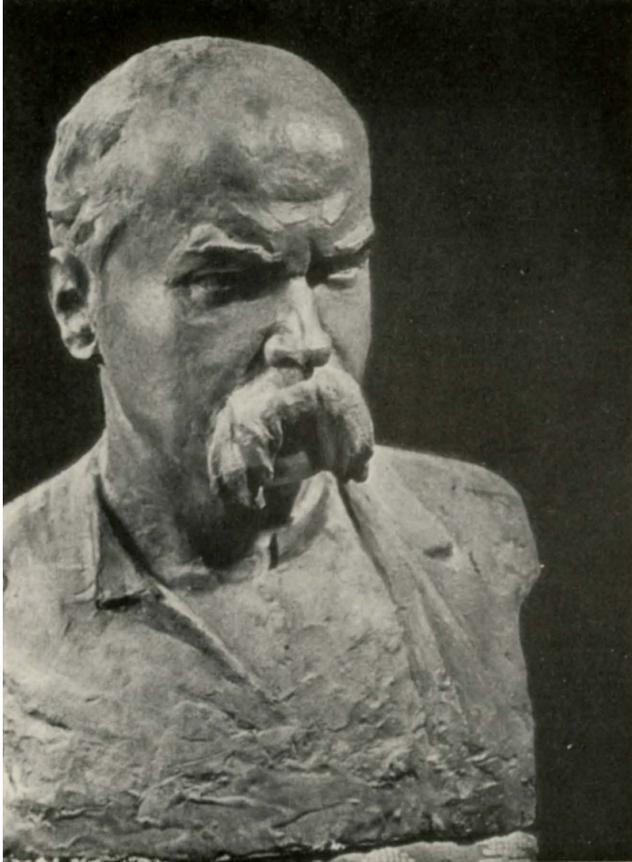

30. ПОСТАТЬ Г. С. СКОВОРОДИ
ДО ПАМ'ЯТНИКА
В ПЕРЕЯСЛАВІ-ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ.

31. ДІД-ПАСІЧНИК. ЕТЮД.

32. М. П. СТАРИЦЬКИЙ.

33. ПОГРУДДЯ Т. Г. ШЕВЧЕНКА,

34. МАТИ.

35. ОКСАНА.

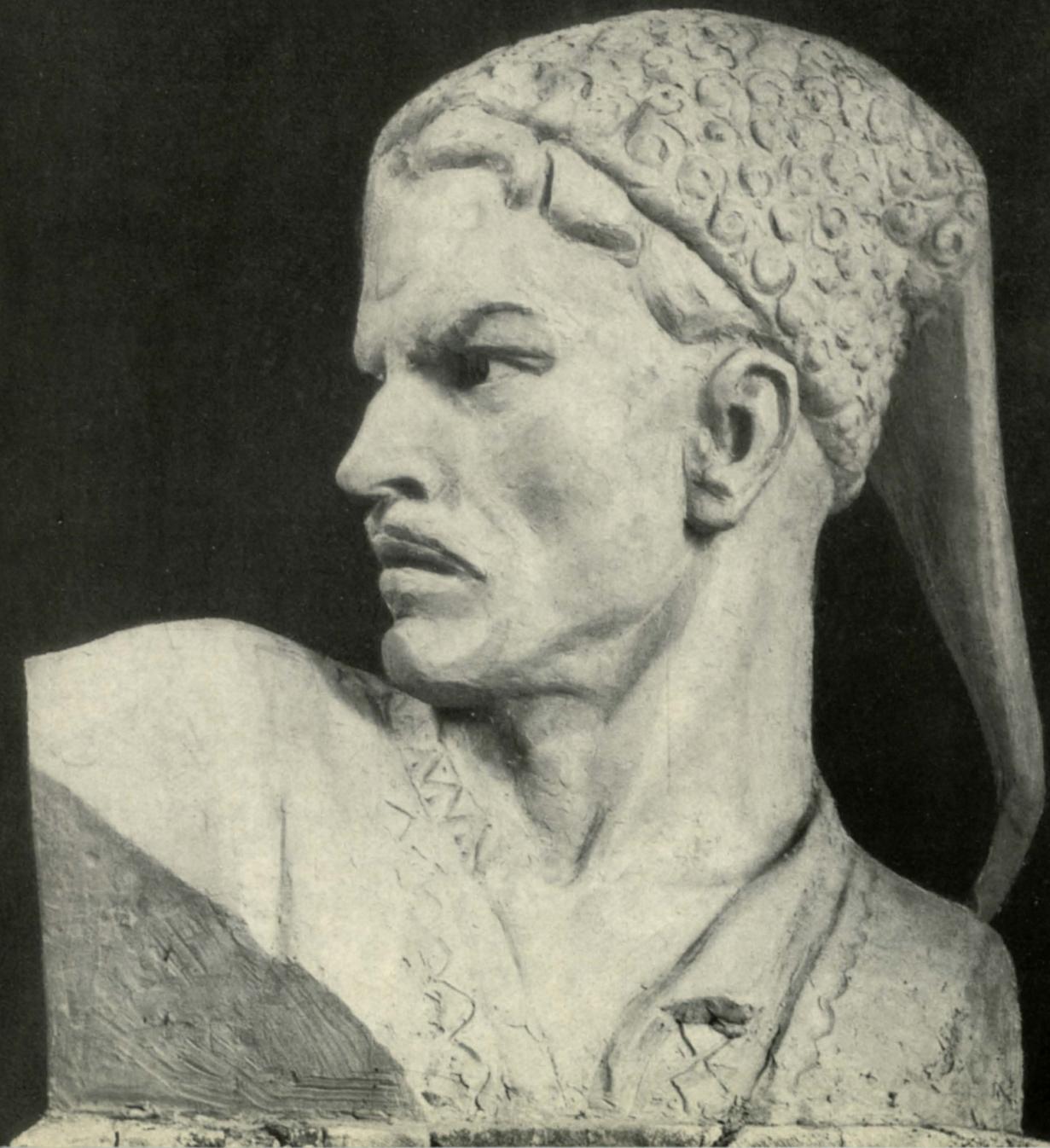
36. СТЕПАН ВАСИЛЬЧЕНКО.

37. ПРОЕКТ ПАМ'ЯТНИКА МАКСИМОВІ
ЗАЛІЗНЯКУ ТА ІВАНОВІ ГОНТІ.

38. ПОГРУДДЯ МАКСИМА ЗАЛІЗНЯКА
ДО ПАМ'ЯТНИКА.

ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ

- ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ МИСТЕЦТВ УРСР ІВАН МАКАРОВИЧ ГОНЧАР, Фото.
1. ТАРАС-ВОДОНОША. Бронза. 1939.
 2. ДРЕЗДЕН. ЛІВИЙ БЕРЕГ ЕЛЬБИ. Пап., олівець. 1945.
 3. ОДНА З ВУЛИЦЬ БЕРЛІНА. Пап., олівець. 1945.
 4. ГЕРОЙ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ ОДИНЦОВ. Гіпс. 1945.
 5. ГЕРОЙ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ ЧЕРКАСОВ. Гіпс. 1945.
 6. ГЕРОЙ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ ЛАНКОВА Н. С. КОРСУН. Теракота. 1949.
 7. ЛАУРЕАТ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ ПИСЬМЕННИК ОЛЕСЬ ГОНЧАР. Мармур. 1949.
 8. ЛАУРЕАТ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ ПОЕТ ВОЛОДИМИР СОСЮРА. Гіпс. 1947.
 9. ЛАУРЕАТ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ ПОЕТ АНДРІЙ МАЛИШКО. Бронза. 1949.
 10. МОЛОДИЙ ТАРАС ШЕВЧЕНКО. Гіпс тонований. 1950.
 11. МОЛОДИЙ ТАРАС ШЕВЧЕНКО. ФРАГМЕНТ. Мармур. 1950.
 12. ТАРАС ШЕВЧЕНКО КІНЦЯ 1860-Х РОКІВ. Гіпс. 1950.
 13. ПОСТАТЬ МАКСИМА КРИВОНОСА. ФРАГМЕНТ. Гіпс тонований, 1952.
 14. ПОСТАТЬ МАКСИМА ГОРЬКОГО. Гіпс. 1952.
 15. ПОСТАТЬ МАКСИМА ГОРЬКОГО. ФРАГМЕНТ. Гіпс. 1952.
 16. МИХАЙЛО КОЦЮБІНСЬКИЙ. Оргскло. 1954.
 17. ПАМ'ЯТНИК МАКСИМОВІ ГОРЬКОМУ В ЯЛТІ. Бронза, граніт. 1952—1954.
 18. ЗАГАЛЬНИЙ ВИГЛЯД МОНУМЕНТА НА ЧЕШЬ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ, ВСТАНОВЛЕНОГО НА ПЕРЕЯСЛАВСЬКОМУ ШОСЕ. Бронза, граніт. 1954.
 19. ГОРЕЛЬСЬ «ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА» З МОНУМЕНТА НА ЧЕШЬ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ. Бронза. 1954.
 20. ЛЕСЯ УКРАЇНКА З КВІТАМИ. Гіпс. 1955.
 21. НА ЦІЛИНІ (КОМСОМОЛЕЦЬ). Гіпс тонований. 1958.
 22. М. В. ЛИСЕНКО. Глина. 1956.
 23. М. В. ЛИСЕНКО. ФРАГМЕНТ. Глина. 1956.
 24. НАРОДНИЙ АРТИСТ СРСР Б. Р. ГМИРЯ. Гіпс. 1960.
 25. ХУДОЖНИК-МОЗАЇСТ, ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ МИСТЕЦТВ С. А. КИРИЧЕНКО. Теракота. 1962.
 26. КАТЕРИНА БІЛОКУР. ПОГРУДДЯ ДО ПАМ'ЯТНИКА. Гіпс тонований. 1963.
 27. РІДНИЙ КРАЙ. Теракота. 1960.
 28. ЖІНОЧИЙ ПОРТРЕТ. ЕТЮД. Гіпс. 1959.
 29. ПЕРША ТРАКТОРИСТКА СЕЛА ШЕВЧЕНКОВЕ, ПРАВНУЧКА Т. Г. ШЕВЧЕНКА П. КИРИЧЕНКО. Гіпс тонований. 1963.
 30. ПОСТАТЬ Г. С. СКОВОРОДИ ДО ПАМ'ЯТНИКА В ПЕРЕЯСЛАВІ-ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ. Гіпс. 1963.
 31. ДІД-ПАСІЧНИК. ЕТЮД. Теракота. 1965.
 32. М. П. СТАРИЦЬКИЙ. Теракота. 1965.
 33. ПОГРУДДЯ Т. Г. ШЕВЧЕНКА. Гіпс тонований. 1963.
 34. МАТИ. Гіпс. 1968.
 35. ОКСАНА. Теракота. 1966.
 36. СТЕПАН ВАСИЛЬЧЕНКО. Гіпс тонований. 1963.
 37. ПРОЕКТ ПАМ'ЯТНИКА МАКСИМОВІ ЗАЛІЗНЯКУ ТА ІВАНОВІ ГОНТІ, Пластилін. 1968.
 38. ПОГРУДДЯ МАКСИМА ЗАЛІЗНЯКА ДО ПАМ'ЯТНИКА. Оргскло. 1966.
 39. І. П. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ. Гіпс. 1969.
- На обкладинці: МОЛОДИЙ ТАРАС ШЕВЧЕНКО. Гіпс. 1950.

ИВАН ГОНЧАР

Альбом

(На украинском языке)

Автор вступительной статьи и составитель
ГАЛИНА АНАТОЛЬВНА БОГДАНОВИЧ

Художник В. Д. Єрмаков
Художній редактор М. М. Ессаулова
Редактор тексту М. Ф. Кагарлицький
Технічний редактор З. С. Єременко
Коректор П. Г. Гаврилець

БФ 03181. Здано до набору 26/VIII 1969 р. Підписано до друку 23/X 1970 р. Формат 60×84¹/₁₂. Папір крейд. Фіз. друк. арк. 4,33. Умовн. друк. арк. 4. Облік.-вид. арк. 4. Тираж 2000. Ціна 86 коп. Зам. 748.

Видавництво «Мистецтво», Київ, вул. Свердлова, 19.

Книжкова фабрика «Жовтень» Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР, Київ, Артема, 23а.

73С(С2)2
Г65

8—1—2
534—70М

86 коп.

